Doktor J. K. Jensen - Gørding

Den sjællandske bondesøn, der blev ledende skikkelse blandt vestjyder.

Af J. Gantzel Lauridsen

I en tid, hvor det er meget moderne at tale om nærdemokrati, selv om man af og til kan synes, at det noget fjernere bureaukrati udfolder sig mere og mere, vil det uden at blive kaldt nostalgisk være på sin plads at drage et eksempel frem fra tidligere tid på, hvorledes nærdemokrati kan udfolde sig, når det er bedst.

Eksemplet, som den, der skriver disse linier vil fremdrage, er den i sin tid meget kendte Gørding-læge, J. K. Jensen - eller Doktor Jensen, som han blev kaldt i daglig tale. Hans navn stod der gny om ikke blot i sognet, men i det ganske amt og henimod slutningen af hans karriere tillige landet over, da han som folketingsmand under tilnavnet »Gørding« gjorde sig stærkt gældende i den sociale lovgivning. Det skete ikke mindst i lyset af afholdsbevægelsen, som han fra sin tidligste manddom med ildhu og fanatisme bekendte sig til, såvel lokalt og som medlem af hovedbestyrelsen for Danmarks Afholdsforening i årene 1916-18 og 1934-45 samt som medlem af den af Folketinget nedsatte afholdskommission, 1935-47.

Den sjællandske baggrund

J. K. Jensens vugge stod i Undløse på Holbæk-egnen. Her blev han født den 8. juli 1870. Faderen var gårdejer og hørte til de, der sad næsten mere end godt i det. Han var venstremand og vendte sig som sådan mod Estrups styre. Skellene var skarpe og udløste bl.a. i begyndelsen af firserne det meget omtalte slag i Jyderup mellem venstrefolk og højrefolk, som faderen deltog i. Det førte til besøg på gården af de lyseblå Estrup-gendarmer, noget der bundfældede sig hos J. K. Jensen i retning af en radikal-liberal indstilling. Dette til trods gav han senere alle sine seks børn - to døtre og fire sønner - mellemnavnet Kongsdal efter den herregård, der ligger ikke langt fra hans fødegård. Mange vil endnu huske en søn, læge Kongsdal Jensen, der som slutstilling blev skolelæge i Ribe Amt med bopæl i Ribe.

J. K. Jensen var i vinteren 1884-85 elev på den daværende Undløse Højskole og efter et par år ved landbruget gik turen til et studenterkursus i København,

Dr. Jensen var en markant afholdsmand både lokalt og nationalt. Omkr. 1905 byggede han denne loge i Søndergade. Logen, der blev revet ned i 1986, lå på den grund, hvor Ntto Benzin ligger. (Foto: Gørding Sognearkiv).

hvor der blandt lærerne var den senere statsminister, Niels Neergaard, og dr.phil Oscar Hansen, hvilket satte sine spor i den unge politisk interesserede sjæl.

Læge i Gørding

J. K. Jensens hu stod til det medicinske og efter endt embedseksamen i 1899 kom han til Brørup, men slog sig blot få måneder senere ned i Gørding. Her skulle hans livsgerning ret udfolde sig i den karakteristiske lægebolig ved den vej, der i dag hedder Søndergade.

På den tid var den navnkundige Jens Busk folketingsmand for Venstre i Ribe-kredsen, og den frisindede indstilling, som han gav udtryk for, faldt helt i tråd med Doktor Jensens holdning, og på den baggrund var det for ham naturligt ved oprettelsen af Det radikale Venstre i 1905 at tilslutte sig dette parti. Forinden havde Doktor Jensen gennem Jens Busk i 1903 fået udvirket oprettelse af et apotek i Gørding med et såkaldt apoteksudsalg i Bramming, som blandt andre en gørdingenser, cand.pharm. Peder Lauridsen, der senere blev direktør for Chr. Hansens kemiske fabrikkers engelske afdeling, en overgang forestod.

Afholdsmanden

På trods af sin sjællandske oprindelse - eller måske netop derfor - faldt Doktor Jensen godt til blandt vestjyderne, hvilket måske også i nogen grad må til-

skrives hans lollandsk-fødte hustru, Anna Margrethe, der havde en sjælden evne til at holde den til tider lidt heftige livsledsager i ave.

Hvorom alting er, Doktor Jensens praksis blev i løbet af få år meget omfattende, og det varede heller ikke længe, før han var med i sognets liv. At bekæmpe drikkeriet blev en af hans mærkesager. Den stærke brændevin, som på den tid ikke var pålagt nævneværdige afgifter, og som derfor var relativt billig, blev af adskillige blandt sognets mænd nydt i et ret så rigeligt omfang.

I et interview i det i sin tid eksisterende radikale dagblad »Sydvestjylland«, som Doktor Jensen i 1927 havde været medstifter af og en overgang formand for, fortalte han forud for sin 80-årsdag i 1950, at han i de første år som læge på sine køreture i hestevogn ud til patienterne adskillige gange havde set - som han udtrykte sig - mænd ligge døddrukne i vejgrøften. Det fik ham til at være med i afholdsbevægelsen og gå ind for afgifter på spiritus og vin, ligesom han i sin have lod opføre en afholdsloge, der i mange år var rammen omkring afholdsmøderne i sognet.

Sammen med den store afholdsagitator, journalisten Lars Larsen-Ledet, var han gennem kommuneafstemninger med til at udvirke, at adskillige kroer Jylland over blev frataget deres spiritusbevillinger. I Gørding Sogn lykkedes det at få nedlagt den såkaldte Kirkekro overfor kirken, men det lykkedes aldrig, trods gentagne forsøg, at få kroen i stationsbyen - kendt under navnet »Hotel Gørding« - frataget bevillingen.

Lokalpolitikeren

I 1909 gik Doktor Jensen ind i aktiv politik ved at lade sig vælge ind i sognerådet, og året efter blev han medlem af Ribe Amtsråd, hvor han sad til 1922 - i de sidste seks år var han tillige medlem af skolekommissionen for Ribe og Gørding herreder. Det var naturligt, for skolesagen lå ham stærkt på sinde og hans store fortjeneste på dette felt blev, at han i 1911 fik oprettet en centralskole i stationsbyen, der samtidig fik en real-overbygning i sigtet frem til en præliminæreksamen. Først således at eleverne gik to år i Gørding og de sidste to år tog undervisning i Vejen, men fra 1920 gik eleverne i alle de fire år, realundervisningen dengang varede, på skolen i Gørding, der således sendte sit første eksamenshold med præliminæreksamen ud i 1924. Dette kom til at betyde enormt for sognets unge, som herved for adskilliges vedkommende fik et godt grundlag til en videregående uddannelse. Ikke så få kan tilskrive Gørding Realskole, at de nåede frem på betydelige poster i samfundet.

I 1913 ønskede Doktor Jensen ikke at lade sig genvælge til sognerådet, men i årene 1925-43 var han igen medlem, valgt på en partiliste, hvor han altid lod sig opstille på sidstepladsen og igennem et meget stort personligt stemmetal fik yderligere en radikal valgt! I denne periode - helt konkret i 1931 - var han sammen med venstremanden, gårdejer og sparekassemand I. M. Lauridsen, som netop dette år var blevet sognerådsformand, initiativtager til at få gen-

Kloakeringsarbejdet i Søndergade, Gørding, 1931. En af initiativtagerne til denne ret tidlige kloakering og asfaltering var Dr. Jensen. Ved idrætsforeningens karneval i 1932 blev det omfattende vejarbejde kommenteret således af en lokal rimsmed:

»Damptromlen den sorte stønner og dukker
og i pløret sig begraver.
Belønningens porte fliden oplukker,
og asfalten stråler i solens lue,
en ren by man skue!
- Da rinder til tak
Doktor Jensens kloak«. (Gørding Sognearkiv).

nemført noget på den tid så uhørt, som at få stationsbyen forsynet med kloak og asfalteret gade.

Mange andre ting var Doktor Jensen den ledende kraft i. Han var således i mange år formand for sognets bibliotek og næstformand i menighedsrådet, ligesom han tog initiativet til oprettelse af elektricitetsværk og vandværk i stationsbyen. Det samme gjaldt gymnastiksale til såvel Centralskolen som de daværende skoler i Lourup og Ilsted. Et afholdshotel og på aktiebasis et forsamlingshus ved hotellet sørgede han også for. Begge dele blev for nogle år siden samlet til en enhed med spiritusbevilling, men da var Doktor Jensen ikke mere!

Folketingsmanden

En stor personlighed var Doktor Jensen. Det førte helt naturligt til, at han blev sit partis folketingskandidat i Ribe-kredsen, og ved valget i 1932 samlede han så mange personlige stemmer fra hele amtet, at han rykkede ind i Folke-

Dr. Jensen (1870-1955).
(Foto: Gørding Sognearkiv).

tinget i den høje alder af 62 og var medlem til 1945. Landspolitisk var Doktor Jensen tilhænger af et skattesystem, hvor de stærke skuldre bærer mest. Han støttede enhver lovgivning, der kunne styrke afholdsbevægelsen, og på det jordpolitiske område var han en nær ven af husmændene. Som Folketingets eneste læge lå sygehusvæsenets udbygning ham selvsagt på sinde. At Doktor Jensen også i en årrække fra 1916 til 32 var medlem af Det radikale Venstres hovedbestyrelse nævnes blot for en ordens skyld.

På de tider, hvor Doktor Jensen var politisk aktiv i Ribe-kredsen, kunne valgkampen være hård - man gav hinanden råt for usødet. Med et lunt smil kunne Doktor Jensen bringe modparten i harnisk. Ved valget i 1929 var daværende forsvarsminister Søren Brorsen, der var fra Farup, Venstres kandidat. Ved det sidste møde før valget på det daværende »Industrien« i Ribe var Doktor Jensen årsag til, at Søren Brorsen forlod mødet ved at påtale, at gårdejeren Søren Brorsen kom i laksko fremfor at komme i træsko med halm i!

Ved det valg faldt Søren Brorsen, og årsagen var, mente Doktor Jensen, at Venstre tabte 300 stemmer i kredsen til Det radikale Venstre. At Venstres blad »Vestkysten« skrev en satirisk vise om Doktor Jensen på melodien »Han er så sød, så sød den lille Jensen« hindrede ikke den kendsgerning!

Venskab over partiskellene havde man dog også - sådan som nu. Én af Doktor Jensens nære venner i folketings-tiden blev de konservatives daværende leder J. Christmas Møller. Han betroede Doktor Jensen, at havde det ikke været for forsvarsspørgsmålet, ville han være blevet radikal. En oplevelse var det for

Doktor Jensen, at de konservative ved valgkampen i 1935 på vælgermødet i Gørding lod sig repræsentere af Christmas Møller! Først i 1945 i en alder af 75 ønskede Doktor Jensen ikke at lade sig genvælge.

Endnu er der på mange måder spor af Doktor Jensens virke i Gørding Sogn. Kun én virkelig modgang havde han, og det var, da indehaveren af stationsby-kroen, kromand Christensen, sørgede for, at der kom endnu en læge til byen, en læge Petersen som blev hentet fra Thy, og hvis praksis senere blev solgt til læge Aage Andersen, der var gårdmandssøn fra Lourup. Dette til trods klarede Doktor Jensen sig fint og kunne endog tage sin søn, J. Kongsdal Jensen, med ind i sin praksis.

I sommeren 1955 lukkede Doktor Jensen sine øjne efter en operation i Esbjerg, 85 år gammel. En epoke i Gørding Sogns historie var til ende. Det er nok værd at erindre nutiden om Doktor Jensens virke. Han var ligemand blandt sine sognebørn - et eksempel til efterfølgelse når det gælder udøvelse af ægte folkelighed. Stod han overfor en alvorlig syg patient fløjtede han en munter melodi for på den måde at give patienten mod og håb. Sådan var han i al sin færd ud fra den opfattelse, at man aldrig skal give op, men derimod give sig i kast med problemernes løsning. Mangt et lokalt problem fik han i sin Christiansborg-tid løst ved at slide ministeriernes trappetrin tynde. Sammenfattende er det ikke underligt, at den sjællandske bondesøn som få blev en ledende skikkelse blandt vestjyder.

J. Gantzel Lauridsen, f. 1922 på Lundbækgaard i Aike ved Gørding. Tre vintre på Askov udvidede Højskole. Journalist siden 1941. Virket på flere blade bl.a. ansvarshavende redaktør af »Sydvestjylland«, 1951-59, derefter medarbejder på »Vestkysten«, og senere på landboforeningernes blad »Landsbladet«. 1967-81 pressesekretær for Danske Husmandsforeninger og siden da free lance. Adr.: Sct. Agnesvej 2, Lejlighed 13, 4000 Roskilde.